

Застрожнікова Ірина,
кандидат наук державного управління, доцент, доцент кафедри
публічного управління, адміністрування та права,
Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Д. Моторного
(Мелітополь, Україна)

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ОПОРНИХ ШКІЛ В ОТГ

Актуальність теми. Ситуація з наповненістю шкіл відрізнялася і відрізняється у містах та селах. У великих містах, школи стали переповненими і брак місць створив попит на відкриття нових закладів. Натомість у малих містах та селах, із яких емігрувала більша частина молоді, школи спорожніли. Так, у 2015 році середня кількість учнів у сільських школах становила 107, у міських школах - 427. У селах бракує молодих спеціалістів, включаючи вчителів. Як наслідок, сільським школам важко заповнити вакансії, і в багатьох випадках учитель змушений викладати предмети поза його спеціалізацією.

Пріоритетність розвитку сільських територіальних громад в Україні зумовлюється винятковою значущістю виробництва продукції сільського господарства та продовольства в життєдіяльності людини, потребою відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Найгострішими проблемами на селі залишаються відсутність мотивації до праці, безробіття, бідність та трудова міграція [1].

В багатьох селах, які найбільше постраждали від скорочення населення та переїзду молоді в міста, школи спорожніли до тієї міри, що не кожен клас мав хоча б 5 учнів. Проблема з невеликою кількістю учнів в малих містах та селах буде вирішуватись за допомогою оптимізації мережі шкільних закладів. Для подолання вище окресленої проблеми на початку 2019 року в Україні було прийнято закон, у якому зафіксовано, що вступники, які мають бажання працювати в сільській місцевості, вперше зможуть скористатися правом першочергового зарахування на бюджет. Проте, проблеми із наповненістю малокомплектних шкіл цей крок не вирішує. [2]

Міністерка освіти і науки Ганна Новосад переконана, що опорні школи повинні бути в кожній ОТГ, адже школи, де навчаються менш як 100 дітей, дають об'єктивно погану якість освіти.

З поступом децентралізації відповідальність за розвиток загальної середньої освіти повністю переходить до ОТГ. А оскільки до завершення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади Україна буде повністю покрита об'єднаними громадами, всі заклади загальної середньої освіти будуть знаходитись у власності та повному

управлінні громад. Ефективне формування мережі шкіл прямопропорційно впливатиме на якість освіти та раціональне використання коштів місцевого бюджету. Крім того, швидкі темпи урбанізації породили величезну кількість малокомплектних шкіл в селах та селищах країни. Відповідно, сьогодні більше половини загальноосвітніх шкіл області заповнені лише наполовину їх фактичної потужності. І ситуація не зміниться на краще. Динаміка набору учнів в перший клас свідчить про те, що кількість дітей, які підуть в перший клас, зменшиться на 19 % до 2024 року. Також варто відзначити 119 шкіл, які мають прогнозовану до 2023-2024 року середню наповненість першого класу менше 5 учнів. Простими словами, кількість малокомплектних шкіл збільшуватиметься з року в рік.

Міністерка освіти і науки Ганна Новосад переконана, що опорні школи повинні бути в кожній ОТГ, адже школи, де навчаються менш як 100 дітей, дають об'єктивно погану якість освіти.

У Постанові №1088 Кабінету Міністрів України «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами» від 27 грудня 2017 року затверджується формулу розподілу освітньої субвенції. У ній розрахункова наповнюваність класів для районів і ОТГ становить 10 учнів. Це, звісно, не означає, що на учнів у менших класах держава не виділятиме гроші, таке виделення коштів відбуватиметься, проте, якщо учнів в класі буде менше 10 – цих коштів за формулою не вистачатиме на зарплату вчителя, іноді навіть на мінімальне навантаження. Місцева влада за рішенням своїх депутатів може або самостійно дофінансовувати такі класи чи школи, або ж оптимізувати мережу шляхом створення опорного навчального закладу. З економічного боку вигідніше закривати або понижувати ступінь мало комплектних шкіл, проте, на наш погляд, такі рішення місцева влада має приймати дуже виважено, в залежності від конкретної ситуації у той чи іншій ОТГ та від її фінансової спроможності. [6]

Виходячи з проведених опитувань, вважаємо, що створення опорних шкіл є необхідним. Проте, рішення про закриття малокомплектних шкіл має бути дуже виваженим. У деяких випадках питання закриття школи є цілком очевидним. Так, наприклад, в одному із сіл Новобогданівській ОТГ Запорізької області в 2019 році було закрито одноступеневу школу, так як станом на 01 вересня 2019 року у школі навчалося лише 5 дітей та працювало 2 вчителів. Зараз діти підвозяться до сучасної опорної школи у селі Новобогданівка, а вчителі успішно працевлаштовані у цій же школі. Економічний і соціальний ефекти в цьому випадку є очевидними. Проте, чи можна закривати школу у якій класи є малокомплектними, але ж там навчається набагато більша кількість дітей та працює багато вчителів, більша частина з яких, можливо, втратить роботу? В такому випадку місцева влада має прийняти рішення за одним із наведених на рисунку 1 сценаріїв.

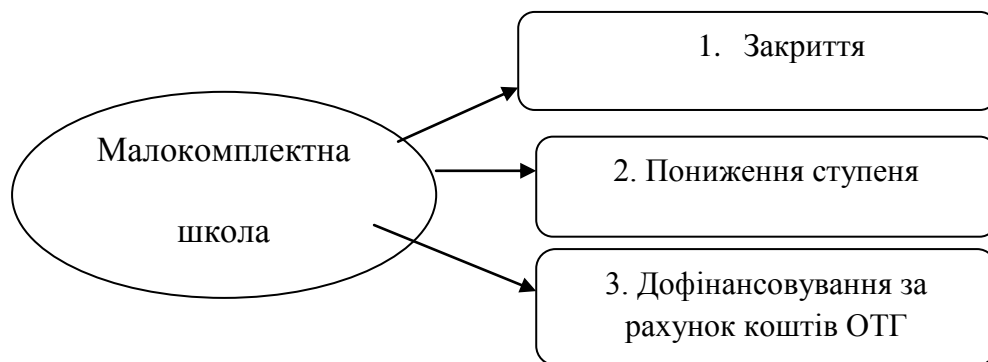

Рис. 1 – Можливі сценарії розвитку подій із малокомплектною школою

Вважаємо, що у більшості випадків, шкільну мережу все ж таки потрібно оптимізувати. Оптимізація шкільної мережі може відбуватись шляхом закриття недостатньо укомплектованих шкіл з організацією підвезення дітей до інших найближчих шкіл. Громади можуть також створювати опорні школи (зазвичай велика школа в адміністративному центрі громади), після закриття там недостатньо укомплектованих шкіл. [5].

Список використаних джерел:

1. Застрожніков А.Г., Застрожнікова І.В. Державна підтримка інфраструктури села, як передумова сталого розвитку сільського господарства країни / А.Г. Застрожніков, І.В. Застрожнікова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. - №1. – с.148-152
2. Застрожнікова І.В. Державне регулювання підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад вищими навчальними закладами України./ І.В. Застрожнікова // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. – Вип. 1 (55).
3. Олексенко Р. І. Роль державної політики в регулюванні освітніх послуг в умовах глобалізації. Сумський державний університет, 2013.С. 108-109
4. Офіційний сайт міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/news/majbutni-vchiteli-ta-likari-sho-pracuyuvatimut-v-selah-mozhut-pershochergovo-vstupiti-na-byudzheth-mon-nadalo-rozyasnennya>.
5. Самохін І. Освіта в руках громад. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/detsentralizatsiia>
6. Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2017-%D0%BF>